

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

6. An detur & in quo consistats fœlicitas hominis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

quid sic ordinabile, & certe in peccantibus manifestum est quod considerent operationem peccaminosam non esse ordinabilem ad Deum, quem sciunt aut credunt esse suum summum bonum & omnium aliorum perfectissimum.

Obijcies secundo, causæ secundæ non possunt aliquid efficere absque concursu & motione causæ primæ: ergo nec fines particulares, subordinati ex se causæ finali ultimæ seu bono perfectissimo, possunt mouere absque motione finis ultimi.

21. *Respondeo*, negando consequentiam, quia sunt principia, ex quibus colligitur dependentia à motione seu concursu causæ primæ, & non sunt principia suadentia oppositum; secus autem est de motione finis ultimi, respectu motionum finium particularium. Et si proportio esset talis utrobique quantum ad hoc, sequeretur quod non possit quis moueri per fines particulares, absque motione finis ultimi non solum formaliter sed materialiter, & quod etiam quando operatur quis peccaminose, moueretur tum etiam finaliter à Deo ad illam operationem, quod sine dubio falsum est.

Obijcies tertio, finis ultimus est, qui perfecte sariat: ergo in omni actione quis appetit illum vel materialiter, vel formaliter. Probatur consequentia, quia nihil appetit nisi per modum satiatiui aliquo modo: sed quidquid appetitur per modum satiatiui, vel appetitur ut satiatiuum perfecte, & sic appetitur finis ultimus, de quo agimus; vel ut satiatiuum imperfecte, & sic appetitur ut participatio finis ultimi perfecte satiatiui, & consequenter appetitur tum finis ultimus satiatiuus, saltem formaliter.

Confirmatur, quidquid vlllo modo sariat, est participatio illius quod sariare potest summe: ergo quando appetitur aliquid vlllo modo satians, appetitur illud quod summe sariat.

22. *Respondeo*, negando consequentiam ad cuius probationem nego quod, quando aliquid appetitur ut perfecte satiatiuum, appetatur ut participatio illius, quod perfecte sariat, quia quamuis esset talis participatio, tamen ut sic non deberet necessario appeti, quia posset fieri quod non conciperetur tum aliquid perfecte satiatiuum, & quamuis etiam conciperetur, & imperfecte satians conciperetur ut pars ipsius aut participatio, non tamen sequeretur quod tum ipsummet appeteretur in sensu, in quo hic agitur de appetitu ipsius, qui est quod ipsum secundum se totum non debeat appeti. Per quod patet ad confirmationem, cuius consequentia est neganda.

Et certe quando aliquis appetit partem mundi, non propterea potest dici quod ipsum mundum appetat; & quando aliquis appetit aliquam creaturam, non eo ipso debet dici appetere Deum, cuius est participatio, in sensu vlllo commodo faciente ad rem.

QVÆSTIO V.

An habeat homo vnum finem perfectum ultimum?

Per finem perfectum ultimum, intelligitur finis seu bonum aliquod perfecte satiatiuum, quem si acquireret homo, deberet rationabiliter in eo sistere, ac esse contentus.

CONCLUSIO I.

23. *Non potest homo appetere duos huiusmodi fines coniunctiue, nec consequenter habet duos fines tales coniunctiue acquisibiles.* Hæc est communis cum D. Thom. 1. 2. quæst. 1. art. 5. &

Probatur prima pars, quia secundus finis ex illis esset perfecte satiatiuus, & non esset, quod implicat. Probatur sequela, quia imprimis esset perfecte satiatiuus, ut supponitur; non esset etiam, quia si posset homo simul satiari ab altero fine, ille non esset perfecte satiatiuus ipsius.

Probatur secunda pars, quia non potest habere pro

fine, nisi quod potest appetere & habere; aut enim ille finis esset à natura ipsi ordinatus, aut à Deo: sed neutrum dici potest, quia nec natura, nec Deus ordinavit pro fine alicuius illud, quod est simpliciter impossibile.

CONCLUSIO II.

24. *Possit huiusmodi duos fines appetere disiunctiue se proponerentur ipsi.* Hæc est contra Suarezium 1. 2. disp. 3. l. 3.

Probatur quia si proponeretur alicui, quod actus aliquis perfectus liberalitatis esset perfectissime satiatiuus ipsius, & etiam actus charitatis, non ita ut vterque simul posset perfecte satiari; sed ut quicumque ex ipsis seorsim satiaret ipsum perfecte, & vterius proponeretur quod medium optimum ad assequendum vel vnum vel alterum esset observatio præceptorum, posset sine dubio efficaciter appetere alterum ex illis disiunctiue, & in ordine ad alterum ex illis assequendum conari observare præcepta, cum in hoc nulla sit difficultas, & sit omnino conforme experientie, qua constat quod posset quis, & de facto aliquando appetat duos fines particulares disiunctiue, ut cum quis militat vel propter lucrum vel propter honorem ita, ut expectet non vtrumque simul, sed vel vnum, vel alterum. Fateor quidem quod, quando media diuersa essent applicanda ad illos fines, ut, verbi gratia, studium continuuum ad vnum, & alia occupationes ad alterum, tum volitio disiunctiua finium non esset sufficiens ad determinandum hominem ad electionem mediorum, quia non posset viraque eligere, nec esset maior ratio, cur hæc potius eligeret ob illam intentionem, quam illa: unde aliunde determinari deberet, quod recte aduertit Suarez, sed male putauit ad fines diuersos media diuersa applicari debere & propterea persuasus est ad tenendum oppositum conclusionis, nam certum est posse quem proponere laboranti in vinea sua vel lucrum pecuniarium vel dignitatem aliquam disiunctiue pro præmio, & in eo casu eundem laborem esse medium ad vtrumque illum finem disiunctiue.

CONCLUSIO III.

25. *De facto homo non habet duos fines perfecte satiatiuos disiunctiue in quorum quolibet posset homo rationabiliter sistere.*

Probatur quia non possunt assignari tales fines & confirmabitur per dicenda.

Nō habet homo duos fines perfecte satiatiuos etiam disiunctiue.

QVÆSTIO VI.

An detur & in qua consistat finis ultimus perfecte satiatiuus hominis, seu suprema felicitas ipsius.

26. **S**upposito quod non sint plures fines ultimi perfecte satiatiui hominis, nec disiunctiue, nec coniunctiue appetibiles, hic examinandum, an detur vnus talis, & in quo consistat, & quia reuera talis finis est summum bonum hominis, quod præcipue appetere debere, & quia vterius in huiusmodi summo bono consistit maxima ipsius felicitas, & illa præsertim, quæ est obiectum principale totius huius tractatus, quæque definitur à Boetio tertio de consolatione profusa secunda, Status omnium bonorum aggregatione perfectus, & à Tullio 3. Tusculanarum qq. 2. Secretis malis omnibus cumlata bonorum omnium complexio: de qua felicitate ducentas octoginta octo enumerat Varro, teste Augustino decima nona Ciuit. cap. primo dissentientium inter se Philosophorum sententias, idem prorsus est querere de fine ultimo in hoc sensu, & de summo bono ac felicitate hominis; operæ pretii autem erit prius examinare, an possit ratione naturali colligi, quod detur huiusmodi finis ultimus, aut summum bonum, ac felicitas. Ut vero tollatur quæstio de nomine

Nō habet homo duos fines ultimos coniunctiue appetibiles.

Quid festi-
citas.

mine & res ipsa melius intelligatur, aduertendum sum-
mum bonum ac felicitatem posse capi & in sensu iam
explicato à Boetio & Tullio, & in alio sensu, quo per
ipsum significatur supremum bonum, quod posset ho-
mo acquirere, siue habeat secum aliqua mala annexa,
ex quo fieret; vt non perfecte omnino satiare, siue
non.

CONCLUSIO I.

Nō habet 27. *Non habet homo vllum finem vltimum aut summum bo-
num ac felicitatē perfecte satiatuam iuxta definitionem Boetij
& Tullij pro hoc statu acquisibilem.* Patet meo iudicio
quia non potest hic acquiri securitas vlla contra mul-
ta mala, quæ facile occurrere possunt, & solent sepiissi-
me; neque enim possunt vlla ratione sic cauere infirmi-
tates & mala fortuita ex mille capitibus imminencia,
vt possit cum vlla probabilitate vllas affirmare se ab
ipsis immunem, vt manifestum est, sed hoc modo expo-
ni talibus malis est magnum malum, & securitas ab ip-
sis esset magnum bonum: ergo nequit quis pro hoc
statu acquirere summum bonum aut felicitatem, vt
describitur à Boetio aut Tullio,

CONCLUSIO II.

Non po- 28. *Non potest quis ratione naturali, seclusa fide, certo
test quis cognoscere quod pro vilo statu talis felicitas sit proposita ho-
seclusa fi- minibus, aut omnibus, aut vllis; supponendo tamen cognitio-
de certo minibus, aut omnibus, aut vllis; supponendo tamen cognitio-
cognosce- nem Dei & immortalitatem animæ, potest quis probabili-
re quod ter conicere quod pro statu futuro sit homo, hic recte ex
sit talis fi- virtute viuens, consecutus felicitatem iuxta illas descri-
nis pro- ptione bene intellectas.*

Probatur prima pars, primo quia, vt dixi *disput. de Ani-
ma. num. 32.* non potest certo cognoscere quod anima
sit immortalis, ergo non potest cognoscere quod post
separationem à corpore habeat securitatem de conse-
uatione quorumvis bonorum sibi collatorum.

Probatur secundo, quia quamuis cognosceret immor-
talitatem animæ, nulla sunt principia certo concluden-
tia quod non habebit vicissitudinem aliquam in bonis
& malis aliquibus, sibi inuicem succedentibus; &
quamuis hominibus recte & iuste viuentibus, debere-
tur aliquod præmium, in altera vita conferendum, cum
non persoluatur in hac; tamen quod illud deberet esse
perpetuum, & nulla infelicitate interrumpendū,
omnino incertū est quantum ad rationem naturalem.

Probatur tertio, quia quamuis essent talia principia de
animæ felicitate, non tamen sufficerent ad id proban-
dum de homine, quia non posset propterea probari re-
surrectio corporis cum certitudine.

Probatur secunda pars, quia ex suppositione Dei &
talis immortalitatis est sine dubio possibilis talis feli-
citas hominis; ex hoc autem, & ex inclinatione homi-
nis ad illam ac bonitatem Dei, ac propensionis ipsius ad
communicationem suorum bonorum, satis probabili-
ter potest conici quod sit talis felicitas consequenda,
& ex hac ipsa opinione prudentissime disponderet se
omni, quo posset, meliori modo in hac vita ad eius
consecutionem; & hinc quia deberet rationabiliter iu-
dicare quod potius conferri deberet ex virtute & ra-
tione degentibus suam vitam, quam vitiōse viuentibus
aut otiose, quamuis aliud lumen non haberet, deberet
virtutibus præcipuam operam dare.

*Hinc sequitur si Philosophi agentes de felicitate hu-
ius status ceperint eam in hoc sensu, non esse mirum
quod non potuerint inter se conuenire, nec ad veram
peruenire, quæ nulla erat; admiratione tamen dignum
est quod non aduerterint talem non dari; vnde cum ex
illis nonnulli doctissimi essent & maximo ingenio præ-
diti, existimarem potius eos in alia aliqua acceptione
beatitudinem sumpsisse, vt in secunda forte supra pro-
posita, de qua paulo post.*

CONCLUSIO. III.

29. *Habet homo finem vltimum vnum secundum defini-
tionem Boetij pro altera vita acquisibilem.* Hæc est certa
ex fide, quæ præponit nobis resurrectionem mortuo-
rum, & vitam æternam quæ est huiusmodi felicitas
& summum bonum, de cuius natura & conditione,
quia non constat perfecte nisi ex principiis Fidei &
Theologicis, in Theologia per se agitur, quod eius pro-
bationem vltiorem ac cetera ad ipsam spectantia re-
linquo, & hic adiungam quod sentio de felicitate in
hac vita acquisibili, pro quo præmitto, cum, vt antea
docui, non sit vlla talis secundum definitionem Boetij,
si quæ sit, eam debere esse in aliqua alia acceptione, quæ
si statueretur concorditer ab omnibus, facile conueni-
retur in ea assignanda ac probanda. Vt ergo hoc fiat
notandum bona huius vitæ tam interna, quam externa
considerari posse vel quatenus ordinantur ad vitam
æternam quæ vera est felicitas; vel secundum se &
abstrahendo à vitæ æternæ, sicut considerari deberent,
si non daretur, aut non cognosceretur talis vitæ & hoc
potissimum modo considerantur à Philosophis.

Rursus noto, si bona hæc considerentur priori mo-
do; posse capi felicitatem huius vitæ pro principiis
efficacibus ad consecutionem vitæ æternæ, itavt qui
habeat talia dici debeat beatus; & sic quicumque ha-
bens Fidem, Spem & Charitatem, etiam si omnibus aliis
malis afficeretur posset dici beatus, & qui iis careret
miseriæ oppositâ huiusmodi felicitati, etiam si
abundaret reliquis bonis. Posset etiam per beatitudi-
nem intelligi aliquod adiutorium magnum in ordine
ad consecutionem vitæ æternæ, & sic sæpe in scriptura
habetur vsus huius vocabuli, dum dicitur: *Beatus vir
qui timet Dominum. Beatus vir qui suffert tentationem,*
&c.

*Rursus posset capi beatitudo & quidem à fortiori
pro perseverantia vique in finem in gratia; nam longe
melius est in ordine ad consecutionem beatitudinis
habere hoc donum, quam cetera omnia sine ipso, se-
cundum autem hæc potest discuti de variis aliis ac-
ceptionibus beatitudinis & gradibus diuersis eius, se-
cundum quos possunt assignari alijs alijs beatiores
ac feliciores, in quo non videtur vt hic possit esse alia
questio quam de mero nomine.*

30. *Sed quia hæc considerationes bonorum huius vi-
tæ ac beatitudinis sunt Theologicæ, veniamus ad alter-
um, quæ per se huc spectat.*

*Circa quam etiam aduerto beatitudinem posse capi
pro perfectione aliqua acquisibili per iohannem homi-
nem cuiuscumque status ac conditionis sit; quamque
prudenter prætereundum posset, vel pro perfectione quam
non possunt omnes acquirere, aut rationabiliter præ-
tereundum, licet possint aliqui, & quidem prior conside-
ratio videtur principalior esse, & iuxta illud quod sup-
ponitur communiter, omnes debere rationabiliter ap-
petere sibi & procurare beatitudinem pro viribus, &
in hoc principaliorem eorum industriam versari debe-
re, quod etiam de beatitudine naturalis ordinis, quam
solum considerat scientia naturalis, qua talis præcise,
intelligitur.*

*Rursus aduerto beatitudinem in utroque sensu pos-
se capi vel pro supremo secundum speciem bono, quod
prætereundum possit rationabiliter, vel pro tali statu, qui mi-
nime malis vexantibus ac affligentibus sit iobnoxius &
hoc respectu siue ad eandem personam, siue ad diuer-
sas, vel pro statu, qui maiori voluptate gaudeat, abstra-
hendo à natura voluptatis seu delectationis, an scilicet
corporea sit vel spiritalis; & secundum has omnes
considerationes discurrendum erit de beatitudine vt
tollatur questio de nomine & res ipsa examinetur.*

CONCLUSIO

CONCLUSIO I.

31. In nullo sensu ex his felicitas collocanda est in solis diuitiis aut honoribus aut dignitatibus aut voluptatibus corporeis, nec in omnibus simul. Hæc est communissima & probatur de diuitiis quia eatenus sunt bona ac appetibilia, quatenus conducere possunt ad alia bona: ergo in aliis potius bonis constitui deberet felicitas, quam in ipsis.

Probatur de honoribus ac dignitatibus quia flagitiosissimi possunt eos habere & consequenter esse felices, quo nihil absurdius; deinde honores, magni præsertim, in quibus solis collocanda esset felicitas, non possunt ab omnibus prætendi rationabiliter, & idem est de dignitatibus: ergo non potest felicitas cuilibet competens in illis statui. Rursus secundum speciem sunt sine dubio inferiores virtutibus & etiam sanitate corporis, unde nemo est qui non mallet esse sanus sine illis, quam cum illis valde infirmus. Deinde ex se non excludunt molestias interiores tam bene, quam sanitas & habitus virtutum, ut est evidens; nec voluptas ex iis præcise concepta potest accedere ad alias voluptates. Ergo in nullo sensu ex prædictis potest consistere in ipsis felicitas naturalis; de qua agimus.

Probatur de voluptatibus corporeis, quia hæc competunt homini quatenus sensitiuus est, ut sic autem homo est imperfectior se ipso, quatenus rationalis est; nihil autem absurdius quam felicitatem hominis consistere in perfectione ipsius quoad potentias imperfectiores ac inferiores ipsius. Præterea si ordinate capiuntur, non sunt comparandæ voluptatibus seu delectationibus spiritualibus perceptis ex operationibus spiritualibus intellectus ac voluntatis; nec tam excludunt perturbationes internas passionum; & idem est de illis si inordinate indulgeatur ipsis; & præterea ut sic non sunt rationabiliter appetibiles & causant innumera mala. Probatur de omnibus simul quia flagitiosissimo possent competere, nec sunt conferenda cum habitibus virtuosorumque operationibus.

CONCLUSIO. II.

32. Supremæ beatitudo ac felicitas naturalis, quam secundum rationem naturalem potest quilibet appetere & conari sibi adipisci, cuiusque adeptio est in ipsiusmet potestate, quantum ad id quod naturaliter possumus cognoscere; consistit in illa perfectione qua fit ut quis contentus sit suo statu, sic ut si non possit secundum rectam rationem depellere mala præsentia aut imminencia, aut acquirere bona ulteriora, alias optabilia; velit eo statu contentus esse, nec aliquid operari contra rectam rationem ad eum mutandum, Hæc conclusio, quamvis hoc modo non soleat proponi, est tamen conformis eorum principiis, qui felicitatem in virtute collocant, quæ est communis iam sententia, & semper fuit inter meliores Philosophos communior.

Probatur autem abunde, quia hæc perfectio est communis omni statui hominum cuiuscumque sexus & ætatis ratione compotis quantum ad hoc, quod sit in potestate cuiuscumque (quantum possumus saltem colligere ex ratione naturali, quo sensu loquor) & quod nullus sit, qui non possit ipsam rationabiliter appetere & aspirare ad eius consecutionem; nec vlla alia magis conducit ad honoratam animi quietem; superandas omnis generis passiones inordinatas, ac ferendas æquanimiter omnes aduersitates, quibus vita humana expolita est, ut apparet evidens, fertque secum maximam ac ordinatissimam voluptatem, quando integre acquiritur; & maiorem vel minorem iuxta gradum in eo acquisitum; & denique ex se non inclinat nec inducit ad vllum actum inordinatum; nec vllus talis requiritur ad eius consecutionem. Sed nulla alia perfectio potest assignari, in qua potius aut æque felicitas competitibilis omnis conditionis hominibus collocari deberet: ergo.

33. Dices, posset quis statim absque magno labore etiã

in adolescentia acquirere hanc perfectionem; & id etiam non videretur difficile homini non afflicto actualiter malis valde molestantibus & competentibus bonis corporeis gaudenti: sed non est verisimile quod felicitas possit tam facile ac cito acquiri: ergo felicitas in ea non consistit.

Respondeo primo, negando minorem, quia quamvis non possit tam facile ac cito à quocumque acquiri; tamen quod ab aliquibus propter circumstantias particulares possit, non est inconueniens.

Respondeo secundo, conclusionem posse intelligi non de quacumque perfectione, qua quis actu velit suo statu præsentem contentus esse; sed de ea qua velit contentus esse quocumque statu in quo esset; siue afficeretur malis vexatibus, aut careret bonis optabilibus, siue non, & in hoc sensu si intelligeretur, negari deberet maior replicæ, quia reuera non est facile ad eam peruenire in aduersitatis statu, nisi antea fuerit procurata, & qui in statu prosperitatis putaret se eam habere, facile posset decipi, ut ex modo, quo se gereret in aduersitate, colligi posset.

Dices secundo, Magis appetibile esset, etiam secundum rectam rationem, habere huiusmodi perfectionem simul cum aliis bonis corporis, & carentia malorum affligentium, quam sine illis bonis & cum talibus malis: ergo illa perfectio sola non est suprema felicitas hominis.

Respondeo, quidquid sit de antecedenti, de quo dubitari posset, quia carentia malorum, & similitum bonorum possessio, posset esse occasio hic & nunc saltem aliquibus, decidendi ab illa perfectione; quando autem ita esset, magis appetibilis secundam rationem esset perfectio cum malis & sine bonis, quam sine malis & cum bonis; sed quidquid sit de hoc, distingo consequens: non est suprema felicitas, quam solam omnes omnino possunt appetere & procurare, concedo consequentiã; quam quilibet omnes conditionis possit appetere: nego consequentiã, quia quilibet non potest appetere efficaciter in omni casu bona temporalia, & carentiam malorum: nam aliquando contingit, ut aliquis sit in statu, in quo non possit rationabiliter ea procurare, ut cum est cæcus; aut claudus, aut senex, aut oppressus infirmitatibus incurabilibus, & mille similibus occasionibus.

34. Dices tertio, posset quis pro aliquo tempore habere huiusmodi perfectionem, & postea ab ea decidere & esse miser: sed contra rationem felicitatis est huiusmodi casus: ergo felicitas in ea non consistit.

Respondeo, in hac replica inuolui aliquid de nomine nam potest sine dubio felicitas capi pro huiusmodi perfectione cum perseverantia in ea usque in finem, & pro ea secundum se, abstrahendo à tali perseverantia, & considerata solum pro tempore quo perseverat. Si autem capiatur priori modo, concessa maiori & minori, distinguendum est consequens: in ea, abstrahendo ab illa perseverantia, concedo consequentiã; inuoluendo ipsam, nego consequentiã, & dico conclusionem intelligi debere supposita hac acceptione felicitatis de illa perfectione perseverante usque in finem.

Si vero capiatur secundo modo neganda est minor; nam de ratione ipsius est tantum facere felicem quamdiu est; & non est inconueniens quod quis sit felix pro aliquo tempore, & postea miser, sicut potest quis esse miser pro aliquo tempore, & postea felix, in quo non potest esse difficultas alia, nisi de nomine.

CONCLUSIO. III.

35. Nihil acquisibile per ipsum hominem & dependens ab ipsius solius diligentia magis conducit ad hanc perfectionem acquirendam ac ad perseverandum in ea, quam habitus virtutum eadem exercitio acquisiti. Unde si felicitas in actu primo capitur pro illa perfectione, qua dependet ab ipsomet homine, & habet vim inclinativam voluntas ad habendum huiusmodi voluntatem ac perseverandum in ea, collocanda erit in habitibus acquisitis virtutum. Hæc etiam est conformis communissimæ sententiæ collocanti felicitatem in virtutibus.

Probatur primò quia certum est habitus virtutum habere vim inclinativam ad illum actum, quo quis velit

D d sua

sua forte esse contentus modo prædicto, & ad temperandas, vel extinguendas passiones, quibus à tali volitione retrahimur; nec aliud bonum viribus nostris acquisibile, & à nobis solis dependens assignari potest, quod magis ad hoc, aut æque conducatur; Hoc autem supposito secunda pars patet ex terminis.

Dices, æque posset quis iudici ad huiusmodi actum si donaretur bonis cōpetentibus, liberaretur malis affligentibus & impediretur per considerationes bonas ab aliorum bonorum ambitione: ergo felicitas non est potius constituenda in habitibus virtutum, quam in hoc.

Respondeo primo, distinguendo consequens: felicitas dependens ab ipso solo homine, nego consequentiam; quia donari talibus bonis, & liberari à malis non est dependens ab ipsismet hominibus, nam quamvis adhiberent summam diligentiam, posset fieri quod grauerentur malis, & non consequerentur bona huiusmodi; felicitas alia aliqua, transeat consequentia, quia de illa non agimus.

Respondeo secundo, negando suppositum antecedentis, hoc est quod quilibet soleat donari talibus bonis & liberari à malis; & quamvis aliquibus illa fors contingat, tamē loquimur hic de felicitate, quā omnis generis ac status homines possunt prætere, vnde distingui potest consequens; felicitas aliquorū hominū transeat, omnium cuiuscumque status, nego consequentiam.

Respondeo tertio, nullas considerationes aut possessionem vllorum bonorum ac carentiam malorum posse æque continere hominem ab inordinata ambitione aliorum bonorum ac habitus virtutum.

CONCLUSIO. IV.

Quis esset
felicius in
hac vita
felicitate
naturali.

36. Felicius est status eius qui cum prædicta perfectione habet alia bona ordinate desiderabilia, & caret malis, ad quæ arcenda posset ordinate applicare media opportuna, si id esset in sua potestate, quam qui sola illa perfectione gauderet; & quo plura talia bona haberet, & malis careret, eo adhuc felicius esset, non tamen felicitate à seipso totaliter dependente. Hæc debet esse meo iudicio communis & iuxta Philosophum primo Moralium contra Stoicos & plures alios, qui alia bona non putabant spectare vllō modo ad felicitatem, nec mala obesse.

*Probat*ur autem, quia alia bona ordinate volubilia, aut quatenus delectabilia, aut quatenus vtilia, aut quatenus spectantia ad integritatem naturæ humanæ sunt perfectiones conuenientes homini: ergo reddunt ipsum feliciorem quam esset sine illis, deinde dolores & cruciatus per se non sunt bona, sed mala saltem physica: ergo felicius est, illis carere quam affici, si secundum se præcise spectentur, quod si hic & nunc essent media ad perfectionem vllam desiderabilem, ac necessariam, aut magis appetibilem quam est earum carentia, tum earum carentia non esset ordinate appetibilis.

Adde nullum prorsus esse fundamentum oppositæ sententiæ, quod vel speciem probabilitatis habet.

Dixi autem in conclusione: non tamen felicitate à se ipso totaliter dependente, quia non est in manu hominis illa habere cum vult, etiam adhibita quacumque industria; sed pendet eorum consecutio ab aliis causis, vt patet de honoribus, dignitatibus, diuitiis, valetudine, integritate membrorum, nobilitate, bono ingenio ac indole, & similibus.

CONCLUSIO V.

In quo sensu felicius est habere alia bona quam virtutes.

37. Loquendo de felicitate naturali, prout absrahatur ab ordine seu respectu ad vitam futuram & etiam a dependentia quam habet à nostra potestate, maior felicitas est eius, qui bonis ordinate desiderabilibus tam corporis quam fortune, absque malis valde affligentibus gaudet, quam qui virtutibus quibuscumque ordinarie acquisibilibus gaudet & vexatur malis valde affligentibus vt infirmitatibus gravibus, toruoris fame maxima, aut siti, ac similibus, considerato eo tempore quo durant vtræque. Hæc est contra eosdem Stoicos & patet quia, vtrumque per virtutes animum compositum ha-

buerit, non potest fieri quin grauissime sentiat illa mala, aliàs talia non essent; nec esset tam insignis virtus, qua fieret vt quis patienter ea ferat: nec, vt supponitur, absque illis virtutibus cum bonis aliis, & absque malis affligentibus huiusmodi, quis tam grauiter affligitur: ergo huius status pro illo tempore, quo durat, est optabilior etiam secundum rectam rationem, quam illius, apparet enim euidenter ex terminis quod melius est carere malis talibus secundum se consideratis, quam iis affici; nec est probabile quod voluptas orta ex virtutibus, dum sint præsentia talia mala, sit maior quam ipsius, qui talibus malis caret & habet alia bona delectabilia, quidquid dicant speciose magis, quam vere Stoici.

Dixi autem: quod melius est carere talibus malis secundum se consideratis quam iis affici, quia si considerarentur illa mala, vt essent media ad confirmandum hominem in virtute, ex quo fieret, vt pro alio tempore quis liberaretur illis malis; & absque illis vel alia bona acquirere, vel sola voluptate virtutis gauderet, tum esset melius iis pro tempore affici, quam non affici: sed hoc non esset respectiue ad illud tempus, quo afficeretur malis, sed ad aliud tempus quo non afficeretur illis.

Quod si etiam habituatus virtutibus pro patuo tantum tempore deberet gaudere bono virtutis aut solo aut simul cum aliis bonis, & pro longissimo tempore afficeretur malis, profecto melius esset ipsi per totum illud tempus gaudere aliis bonis dictis sine virtutibus, & malis.

38. *Vnde infero* statum cuiuscumque hominis, etiam plebei, gaudentis per integram vitam bonis dictis absque malis affligentibus, aut aliis perturbationibus internis valde cruciantibus, feliciorem esse statu Philosophi instructi quibuscumque virtutibus ordinarie acquisibilibus, & afflictis dictis malis, per integram, aut maiorem partem vitæ.

Infero secundo quod cum quis ordinate posset depellere mala præsentia aut imminencia, aut acquirere bona, imprudenter eum facere, si id omittat, etiam si intenderet obfirmare se contra mala, quæ possent accidere & non possent impediri; quia fatius esset, naturaliter loquendo & sine respectu ad vitam æternam, mala præsentia depellere & bonis ordinate gaudere, quam cum tanto detrimento præparare se ad mala, quæ fortassis nunquam acciderent, & id quæ ferenda cum acciderent, posset se præparare æque ac tum faceret cum nollet præsentia mala auertere.

Et hæc de felicitate ac beatitudine, quatenus ratione naturali considerabilis est, absque ordine ad futuram vitam sufficiant, cuius consideratio Christianis creditur vitam æternam parare debet esse vtilitatis, quia huius vitæ felicitatem collocare debent in iis rebus potissimum, quibus acquiritur vita æterna, vt in operibus bonis factis ex gratia, quibus eandem vitam promeremur.

DISPUTATIO II.

DE ACTIBVS HVMANIS VT SIC.

Vt nihil dependens à nostra cooperatione magis conducit ad felicitatem siue naturalem huius vitæ, siue supernaturalem alterius consequendam, quam actus boni, & nihil eius consecutionem magis impedit quam actus mali, ad hanc scientiam spectat sine dubio agere de his actibus; sed quia illi tam inter se quam cum actibus in differentibus conueniunt in ratione actus humani, vt sic, ideo de iis secundum hanc rationem prius agemus, præmissis tamen aliquibus de ratione voluntarij, quæ cōuenit omnibus actibus humanis, & solet ab Authoribus considerari, & de inuoluntario ipsi opposito.

Q V Æ